

At the End: Early Science Fiction
Четиво с продължение: ранна научна фантастика

Отдавна е известно, че научната фантастика може да се използва в процеса на обучението по природните науки като средство за поддържане на интереса на учениците към науката и за преодоляване на тяхната природонаучна неграмотност (Dubeck et al., 1990; Raham, 2004; Czerneda, 2006). Неслучайно всяка книжка на *Nature* завършва с кратък научнофантастичен разказ (вж. приложената библиография от 2014 г.). Вече бе съобщено (Toshev, 2014), че редакционната колегия взе решение всяка книжка на нашето списание да завършва с четиво с продължение – глава от фантастична книга, публикувана в България преди много години. Имаме надежда това четиво да се посрещне с интерес от читателите на списанието.

Б. В. Тошев, главен редактор

С РАКЕТНА ГРАНАТА КЪМ МЕСЕЦА: БОРБА С ЕДНА ЛЕДЕНА ЕПОХА В ГОДИНАТА 3000 СЛЕД ХРИСТА. 2.¹⁾

Бруно Бюргел²⁾

Бениямин Граахтен – прочутият журналист и главен редактор на „African Herald“, беше пхнал пръсти в белите къдри, които обкръжаваха голото му теме като венец от бели цветове.

Сега той изглеждаше ужасно смешен, защото разбърканите къдри висяха отвсякъде във вид на хиляди въпросителни. Неговите подредактори го именуваха Марабу и това прозвище получи право на гражданство в цяла Южна Африка, а особено в Капшат, дето огромният дворец на „African Herald“ заемаше цял квартал със своите редакции, безжични станции, ателиета за далечна фотография, печатници и буквoливни.

„В име Божие, любезний приятелю, тъй не може да върви занапред! Вие не бива да изпускате предвид, че „African Herald“ е най-големият и най-влиятелен вестник на юг от Екватора и такъв трябва да си остане. Махнете всички тези скучни информации! На първо място – манифестът на президента на Съединените европейски щати към народите от целия свят. След това ще поставите съобщение за пътуването на Исмаил Чак в заледените области. После – няколко филма от това пътуване в естествени бои. После – една бляскава статия за значението на големите въпроси, които ще се обсъждат

следния ден в извънредното заседание на целия Държавен африкански съвет. След това – разговора на Исмаил Чак с президента на Европа в Рим. Фарели го вече предаде от Генуа. Там ще поставите фотографии от пристигането на нашата граната в Рим и от срещата на нашия представител с Негово Високо Почтение президента Базинцани пред правителствения дворец в Рим. Много хубави телефотографии пристигнаха преди един час. Всичко това без друго трябва да поставите по указания ред, а след него разните дреболии по Ваш вкус“.

„Малко е късно да сторим това за утрешния брой.“

„Откъсни си единия крак и го направи!“

„Преди всичко, едва ли е възможно да поместим цветните фотографии още в утрешното издание.“

„Откъсни си и двата крака и тази работа ще бъде извършена отлично!“

Подредакторът грабна книжата си и тръгна нервно към вратата.

Бениамин Граахтен, нарицаемия Марабу, се засмя примирително.

„Върни се, Зобел! Изпушете една от тези чудесни папириси и всичките Ви грижи ще се разсеят с тютюновия дим! Познавам Ви добре! В себе си Вие ругаете този жесток Марабу, но все пак, уверен съм, ще направите възможното!“

Двамата мъже запалиха цигари, стиснаха си приятелски ръцете и се разделиха.

Граахтен искаше да вземе телефона за далечен разговор със своя кореспондент в Калкута, но в този момент на стената срещу бюрото му светна зелената лампа. Там имаше една дупка, на големина колкото юмрук, обкръжена от един бронзов венец: това бе говориящият телефон.

„Говорете!“, извика главният редактор на „African Herald“ малко ядосан, задето го обезпокоиха.

Един невидим глас екна ясно и високо през простора: „Господин Ванянза желае да говори с Вас!“

„Нямам време!“

„Само три минути! Въпросът е много важен!“

„Кажете на господин Ванянза, че ако ме излъже, днес той ще види лицето ми отблизо за последен път! Нека влезе!“

След няколко секунди вратата се отвори и влезе Ванянза – един истински атлет, елегантно облечен. Способен журналист, по всички спортни въпроси авторитет, Ванянза беше важна сила за „African Herald“. При все това той не бе много приятен на Бениамин Граахтен. Ванянза не можеше да отрече произхода си от бизутосите, с които в старинно време преселниците холандци дълго време са водили война. Макар културата да бе изгладила тези противоречия, макар всички тези туземци да бяха вече издигнати до степен на морални и високообразовани граждани на голямата африканска държава, все пак тук-там бяха останали от прадедите вродени симпатии и антипатии.

„Добър ден, строгий господине!“

„Добър ден, господин Ванянза! За Вас имам само две минути на разположение. Пуснете филма си!“

„Познавате ли господин Йоханес Баумгарт?“

„Не!“

Бруно Ханс Бюргел (1875 – 1948)

„Този човек е немец!“

„Няма защо да ми казвате това. По името си личи, че не е китаец! – Двадесет и пет секунди! Продължавайте!“

„Той е пристигнал тук преди три дни“.

„Много ме интересува. Навярно му е станало студено в неговото отечество!“

„Един превъзходен човек, учен!“

„Е, добре! Четиридесет секунди! Продължавайте!“

„Иска да хвъркне на Месеца!“

„Добър му път!“

„... и ще постигне целта си!“

„Навярно толкова, колкото и французина Бурквин, който преприе такъв опит в 2750 година, за да види със собствените си очи онова, което описва неговият съотечественик Жул Верн в своя роман. Вие знаете, че неговият

хвъркателен апарат падна в Атлантическия океан от 80 километра височина и от него не бе намерена нито следа“.

„Забелязвам, господин Граатхен, че на тази работа гледате небрежно, дори насмешливо. Обстоятелството, че тази новина Ви донасям аз, Вашият сутрудник по спортни въпроси, Ви кара да мислите, че предстои главоломно спортно предприятие. Ако това съобщение Ви бе донесъл някой учен, Вие другояче щяхте да погледнете на него. Този Йоханес Баумгарт знае добре какво иска: той е един сериозен човек; твърде грижливо разработена теория лежи в основата на неговия проект, с който той иска да заинтересува нашето правителство.“

„Откъде научихте всичко това?“

„Подслушах, без да искам. Вчера посетих директора на узамбаранитната фабрика да говоря с него по едно спортно надбягване с узамбаранитни автомобили. При него имаше човек. Постоях в чакалнята. От там чух всичко. Ако напечатате тази новина в „Herald“, това трябва да стане тъй, че името на този човек да бъде премълчано, също и моето име“.

„Вие сте узнали това още вчера! Що за дявол, Ванянза, че не сте се затекли веднага при мене?“

„Попречи ми едно неотложно пътуване до Йоханесбург. Но тъй като освен мене в чакалнята нямаше друг, новината и днес е тъй прясна, както и вчера“.

„Във всеки случай въпросният немец възбужда любопитство!“

„Слава Богу, Вашата леденина вече се разтопява!“

„Но кажете ми, какво иска да прави този човек на Месеца, ако сполучи да стигне до там – нещо, в което аз не вярвам?“

„Той предприема този опасен опит в интереса на човечеството. Сегашната ледена епоха е подбудителната причина на неговия план!“

„Обаче какво общо има Месецът с леденото време и със земното човечество? Не разбирам!“

„Този Баумгарт иска на Месеца да открие средствата как да си помогнем тук, на Земята!“

„Ех, Света Хинхинхиндро от Калкута! Но на Месеца няма хора и старият великан е мъртъв и корав като гипсово кълбо. При кого господинът ще отиде на Месеца да пита за средствата?“

„При лунните хора!“

„Тогава той е безумец! Лунни хора няма!“

„Не бързайте, господин Граахтен! Господинът иска да открие средствата при измрелите лунни хора!“

„Работата става все повече обърквана!“

„Тъй като този господин Баумгарт притежава твърде обширни астрономически знания и е проучил целия въпрос в най-малките му подробности, то ние, които не сме специалисти, не можем да дадем заключение върху стойността или негодността на неговите планове, уважаеми господин директоре на „African Herald“!“

„Имате право, Ванянза, и във всеки случай тази работа не е без значение!“

„Вече минаха двете минути, господин Граахтен!“

„Чакай, остани още и приеми хубава благодарност за тези информации. Но сега по-нататък! Какво мисли този немски изследовател да намери на Луната, когато тя е мъртва от милиони години?“

„Той е убеден, че това най-близко до Земята небесно тяло е било някога обитавано от същества, подобни на нас, и че последните поколения на лунното население са загинали след заледряване на тяхната планета. Тъй като лунните хора са имали по-стара култура от нашата, то немецът счита, че жителите на тази съседна планета са успели да приспособят ред мерки и средства, ред съоръжения, които са им помогнали въпреки студа да се задържат още дълго време до момента, когато са настанали непоносими вече условия и планетата е била превърната в гробовен пустош за вечни времена.“

„Ако не съм криво разбрал, този човек иска да научи познанията и опита на лунните хора при бавното и постепенно заледряване на Месеца и да ги използва за земните хора?“

„Така е!“

„Тази мисъл не е лоша, Ванянза!“

„И аз така мисля, господин Граахтен!“

„Само едно не ми е ясно. Нашите най-големи и най-силни телескопи не са успели да открият нито следа от човешка дейност и човешки постройки на Луната!“

„И по това се изказа този господин Баумгарт. Обаче по средата, още преди да свърши, стана нещо, което ми попречи да чуя по-нататък разговора. Незабелязано се измъкнах от там, без да ме видят.“

„Много добре сте постъпили. Виждам, че освен за спортни описания мога да Ви използвам и за други работи. И това няма да забравя!“

Господин Ванянза се поклони поласкан. Похвала от устата на Бениямин Граахтен е голяма рядкост. Изобщо, старият Марабу правеше всичко да отбегне и да не изрази доволство от работата на сътрудниците си. То вярваше, че похвалите ги правят лениви.

„Сигурен ли сте, че освен Вас и директора на узамбаранитната фабрика никой друг не е чул разговора?“

„Без съмнение!“

„Дано директорът пази мълчание!“

„Добре чух в началото на разговора, че посетителят го помоли да счита разговора за поверителен; той е бил дошъл само да се уведоми за узамбаранита и за новата хвърчаща граната, тъй като те са единствените средства, с които би могло да се стигне до Месеца!“

„Превъзходно! Знаете ли кое най-много ме развеселява? Изумените лица на двамата господа, когато утре те ще прочетат във второто издание на „African Herald“ изложение на целия проект, разбира се, без да се споменават имена. Стените отдавна имат уши да чуваме през тях, но че тези уши могат да слушат и тайните разговори за узамбаранитната фабрика, това на читателите ще се стори приказно, баснословно – образец на информационното изкуство! Естествено, моля Ви да мълчите!“

„Разбира се. Няма нужда от уверения!“

„И тъй, на работа, обожаеми Ванянза! Бързайте, хвъркайте, замахайте крилете на вдъхновението си и от всичко, което ми разказахте, да излезе из под перото Ви един грандиозен, занимателен и сензационен фейлетон. Ще го озаглавим: „Спасението на земното човечество! Помощ от небесния простор! Смел план за предовратяване надвисналата опасност от заледяването!“

„Отлично!“

„А по обяд ще поместя подробно интервю с нашия знаменит Равлинсон – директор на Астромическата обсерватория в Кейптаун, за и против проекта!“

„Желаете ли да посетя Равлинсон?“

„Той няма да приеме нито Вас, нито хиляди други, Ванянза! Трябва сам да отида при него, и то веднага, посред нощ. Той няма да ме отблъсне, на мене дължи част от славата си. Моят вестник е бил за него бойно поле и крепост срещу многобройните му учени противници, това той не е забравил!“

„Добре! Отивам на работа. В 3 часа след полунощ ръкописът ще бъде в ръцете Ви!“

„Казано – свършено! И още едно! Утре употреби всички средства да се добереш до този интересен немец. Иди в бюрото за преселниците, там ще намериш адреса му, обиколи узамбаранитната фабрика, иди в немския клуб, разкъсай се от работа, счупи си и двата крака, кажи на този човек, че „African Herald“ го взема под своя защита, вържи го за балона, издигни го високо, направи делото му наше, три милиона четци нека дефилират пред него. Обаче всички негови планове, публикации, опити трябва *само ние* да изнесем и първата радиограма от Месеца да се яви с червени букви в „African Herald“! И тъй, напред! Всичко останало обсъди със Зобел, а аз през нощта ще отпътувам за Занзибар.“

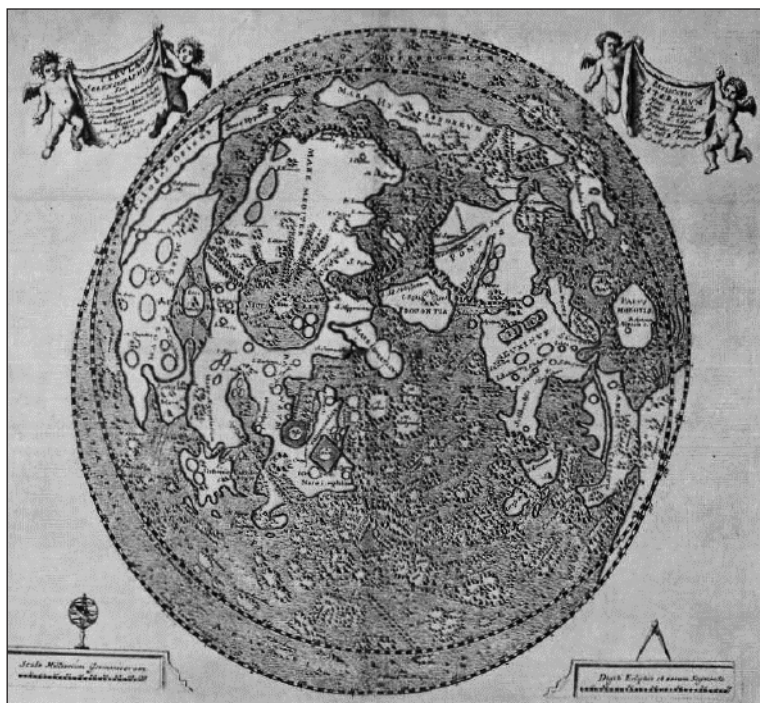
Ванянза грабна шапката си. Приятна усмивка се разля по широкото му негърско лице. Той спечели благоволенieto на този всемоушен богат журналист. Здравно стисна протегнатата му ръка и напусна кабинета на Бенямин Граахтен.

„Разговорът ни продължи повечко, господин Баумгарт – каза Едуард Хавторн, директорът на узамбаранитната фабрика, след като погледна часовника. – Мога да кажа, че Вашето изложение ме интересува във висша степен, макар за мене да са нещо обикновено крайно смелите планове и грандиозните предприятия. Тук Вие сте чужденец, сега е вече късно, моля да ми бъдете гост тази вечер и тази нощ. Вместо да губите време да отивате до хотела, ще вечеряме заедно и ще поговорим още малко. Тъй като при мен често идват посетители от чужбина, затова всякога държа две готови стаи на разположение на гостите си.“

Йоханес Баумгарт погледна със своите сериозни очи този безвреме застарял човек.

„Благодаря Ви – каза той със свойствения си тих глас, от който английският език придобиваше особена мекост, – благодаря Ви. Приятно ми е“.

Никой психолог и физиономист не би могъл да помисли, че този човек се занимава с крайно смели и грандиозни планове, които ще хвърлят цялото човечество в страстни спорове „за“ и „против“ него. Един нежен хубав мъж стоеше пред бюрото на Едуард Хавторн и външността му не издаваше нито следа от онази стоманена енергия, която отличаваше народа на голямата африканска държава през годината 3000 сл. Христа. Лицето му е малко

Карта на Месеца от Ян Хавелий (1611 – 1687)³⁾

слабо и бледо. Над високото му чело виси гъста черна коса, която той от време на време отместваше по навик с нежните си ръце. Черните му очи гледаха през очилата замислено, почти мечтателно и всички движения на този Баумгарт бяха спокойни, равномерни.

Когато човек разговаря с него, струва му се, че понякога нищо не чува. Спокойното му лице не изразява възбудено настроение, очите му гледат в пространството, като че ли техният притежател е далеч от тук, като че е унесен в неща, които не са в обикновения мислов кръг на другите хора.

Обаче през разговора ненадейно подхвърля някой въпрос, някоя забележка, която засяга дълбоко темата на разговора, засяга ядката на проблема и това толкова по-изненадва, колкото събеседникът е бил убеден, че пред него изобщо не стои човек, на когото може да се вярва.

Своеобразно впечатление правеше този човек на жените. В неговата родина в полите на Шварцвалд този човек десет години наред се бе усамотил

в малката полска къщица, останала от майка му. Тук, потънал в книги и между инструменти, до него не достигаше буйният екот на пъстроцветния живот, който кипеше наоколо; само шумът на дърветата в почти подивялата градина влизаше в малката вила. Този едва тридесет и две годишен мъж, образован и с обширни знания, бе чужд за света и хората. Никога жена не бе играла роля в живота му и той се чувстваше смутен и неспокоен в присъствие на жени.

Не е чудно че жените, навикнали на весело общество и на леки разговори с духовити кавалери, го намираха за много тих и старомоден. Въпреки това имаше нещо у този човек, което възбуждаше любопитството им, защото, макар още млад, той успя изведнаж да стане знаменитост със своето произведение, над което бе работил цели пет години. Неговата детинска наивност във всичко, което не се отнася до работата му, тази свенливост, това нежно, почти момчешко лице, тези замислени очи бяха нещо по-друго, отколкото при другите господа, които знаеха изкусно да ласкаят, тъй многозначително да се усмихват и любезности да казват, обаче вън от това нищо друго не можеха да дадат.

Опитвах се да го привлека в веселото общество. Той се извиняваше, оставаше пак самичък и само нови книги, излезли от неговото перо, пълни с дълбоки мисли, напомняха от време на време за съществуването му.

Неговото голямо съчинение „Законът за възникването и изчезването“ беше предизвикало големи спорове между учените и в обществото. Неговият създател обаче мълчеше. В това многотомно произведение той показва, че всичко във Вселената – цветя и хора, слънца и земи, народи и култури, е подчинено на един неумолим закон – закона за възникването и изчезването. Той доказва, че в това отношение слънцето в световния простор и полското цвете са сродни, че на всички звезди развитието трябва да върви по еднакъв път; веднъж животът негде започнал, продължава да се развива еднакво и венецът на това развитие е навсякъде някакво човечество. Народи, държави и култури със своите религии, изкуства, наука и морал разцъфтяват като цветове и умират – не само тук, но и на другите звезди, дето живеят навярно по-напреднали и по-развити поколения. Всичко това той доказва по най-убедителен начин. Неговите заключения бяха: „Ние трябва да използваме опитността и постиженията на далечните планети, щом техниката, която напредва със смели крачки, би позволила едно рисковано прехвъркване през междупланетното

пространство. И то ръководени не от фантастични планове, а проникнати от великия закон на развитието. В старинни времена всяко село и всеки град са живеели поотделно, по-късно хората образуваха държави, докато стигнахме днес положението цял материк да е една съюзна държава. Сега сме тъй напреднали, че вървим към създаването на една-единствена държава по цялата земя, великанската държава Земя. Идният век ще се осъществят тези планове, чиято подготовка вече е привършена във всички континенти. Ще дойде време, когато нашият поглед ще стане още по-широк. Едно време човешката мисъл беше ограничена само в пределите на отделни местности, след това тя се разшири и обхвана провинции, след това държави, след това материци, а когато всички сили на тази планета бъдат съединени в една централна власт, тогава мисловният кръг ще се простира върху цялата Земя!

Такъв беше Йоханес Баумгарт, такъв беше неговият мироглед и такова беше неговото творчество. Неговият тих, скромен, почти боязлив характер стоеше в пълно противоречие с изобилието и пълнотата на неговите знания, с величието на неговите мисли и планове. И в основата на всичко това стоеше един корен, една подбуда – това бяха неговата сърдечна доброта и човеколюбие, които заставяха този мъж да поднесе в служба на човечеството своето съкровище от знания и да помогне за общото избавление от една тежка бъдеща катастрофа.

Придружен от Едуард Хавторн, Баумгарт мина през алеята, която съединява дирекционното здание на фабриката с жилището на директора. След няколко минути двамата влязоха в хубавата къща, разположена между стари дървета.

„Господин Баумгарт е мой гост тази нощ – съобщи Хавторн на домоуправителя. – Моля, заведете го в една от стаите за чужденци“.

А след това се обърна към немца: „Извинете ме за няколко минути, господин Баумгарт. След десет минути ще Ви посрещнем аз и дъщеря ми в столовата. Нашият отличен Броун ще Ви придружи“.

Господата се разделиха. Баумгарт тръгна по стълбата с домоуправителя.

Когато минаваха през широкия коридор, постлан с хубави килими, чу се пеене в една от стаите – първокласна певица изпълняваше ария, акомпанирана от тиха музика.

Това бе стаята на единствената дъщеря на Хавторн. Там седеше в меко кресло Елизабет и по оперния телефон слушаше при пълен мрак величест-

вената ария на Цадика от новата опера „Мъртвия лес“ от Ибн Бен-Хорза – любимия съвременен композитор в тази част на света.

Тази Сухалма Мирр-Еддин пееше като херувим и като самодива хвъркаше над разкошната сцена. Едно кръгло огледало с диаметър около 1 м стоеше в стената между стайни растения на черен стълб. Цялата пъстра игра на оперната сцена в Кейптаун – главния търговски град на Южна Африка, се отразяваше живо в това огледало.

В момента, когато на сцената Сухалма изчезваше като шарена пеперуда в зеления лес, публиката изръкопляска.

Елизабет чу, че някой чука на вратата ѝ.

„Моля!“

През откритата врата се показва главата на баща ѝ.

„Аха! Това да не е Сухалма Мирр-Еддин в арията на пеперудата? Чува се много ясно още от вн. Прочее, ела на трапезата, дете мое, доведох и един гост.“

„Ах, мили татко! Колко ми е мъчно, че не мога да бъда само с тебе. Пак ще слушам безкрайни разговори за технически работи и хиляди стопански подробности. Ти знаеш как ми е неприятно всичко това и ми беше обещал да ме пощадиш от подобни срещи.“

„Имаш право, малка мечтателко. Исиха само да те извадя от твоята тиха килия, защото сега въпросът е друг. Този господин е твърде интересна личност – един немски учен, с когото прекарах тази вечер няколко полезни часа. Един мъж, който не говори за технически открития, за нови машини, прокопавания и хвъркателни апарати, обаче притежава баснословни познания и в мозъка му се върти един невероятно смел план. След няколко седмици той ще бъде най-прочутият човек на света. При това, мъж с особено привлекателен характер и свенлив като момиче.“

„Още млад?“

„Ах, да! Евината дъщеря вече става любопитна. Не много стар, почти седемдесетгодишен. Напразни са всички любовни изкуства!“

„О, какъв лош баща си! След малко ида!“

Белобрадият Хавторн изчезна засмян и отиде в столовата. Баумгарт стана от креслото.

„Вие сте вече тук? Отлично. Нека седнем на трапезата. Сега ще сложат яденето. Дъщеря ми е тук след минута.“

„Надявам се, че госпожицата не ще се почувства стеснена от моето присъствие. Нищо за мене не е по-мъчително, отколкото да наруша домашните удобства и навици на един човек.“

„Ние живеем твърде усамотено, господин Баумгарт, и в това отношение не сме модерни хора. Тя ми е единственото дете. Преди две години загубих при една злополука жена си – най-добрата съпруга и най-нежна майка. Както аз, тъй и дъщеря ми, не сме се оправили още от този удар. Вечерите обикновено прекарваме у дома, слушаме далечни опери или четем нещо. От търговски и стопански работи дъщеря ми не се интересува, а и разговори по технически въпроси не ѝ харесват и затова тя много ще се радва да присъства на една беседа с философ като Вас.“

„Аз съм лош събеседник, господин Хавторн, повече отривист, отколкото разговорчив. Враг съм на салонните разговори, защото – поне в моето отечество – те са упражнения, каквото е например да се облече някой в по-хубави дрехи или при дамите – да се нагиздят с по-добри накити. Те са един вид духовна драпировка, а често и мизерни кулиси. Рядко се отива по-дълбоко. Редно е под блестящата ракета на салонния разговор да се крият по-дълбоки знания и дейност. Всяка събрана група опошлява, ако не е ограничена само в един малък добре подбран кръжок. По тази причина аз съм най-несъобщителният човек на света.“

„Същото чувстваме и ние, такова бе становището и на покойната ми жена и то се е предало на дъщеря ми. Изглежда, че това лежи в немския характер, защото...“

В този момент влезе Елизабет Хавторн. Тя се здрависа с госта. И двамата се смутиха малко. Елизабет очакваше да види стар немски учен с голяма бяла брада, а Баумгарт, който всякога се чувстваше малко неуверен в присъствието на жени, защото му липсваше разглезения тон при подобни срещи, също беше изненадан, защото той пък не очакваше стария Хавторн да има такава млада дъщеря.

Той каза името си, леко се поклони, отстрани увисналите къдри на челото си и замлъкна.

Нещо го привличаше към Елизабет Хавторн. Едно свежо, обло лице, не особено красиво, но с хубави, блестящи черни очи; гъста руса коса като венец над един не особено нежен врат. Сива кадифяна дреха с бяла корава яка и маншети, без никакви украшения – така се яви Елизабет пред учения

Йохан Волфганг фон Гьоте (1749 – 1832)⁴⁾

гост. Всъщност това не бе особено, обаче имаше нещо, което възбужда съчувствие. Още първите думи на Едвард Хавторн разясниха загатката.

„Вие може да разговаряте с дъщеря ми по немски, господин Баумгарт. Родителите на жена ми бяха от Германия и у нас често се говореше немски. Тъстът ми беше лекар, дошъл тук за проучване на една особена болест, оженил се в Кейптаун (Капшат) за дъщерята на един крупен немски търговец, след това станал лекар на немската колония, а аз, Едуард Хавторн, който произлизам от английски род, се ожених за неговата единствена дъщеря. Елизабет напълно прилича на нея, сякаш е самата тя. В нейното лице покойната възкръсна пред мене в младите си години, когато за пръв път се запознах с нея по време на едно пътуване по море. Ах, да! Изчезнали щастливи времена!“

„С езика не съм тъй свикнала, както казва татко. Но аз чета много немски книги от по-старата епоха, преди всичко любимия поет на майка ми – вашия безсмъртен Гьоте.“

„О, госпожице Хавторн, Вашият немски език е тъй правилен и произношението толкова вярно, че дохождам до убеждение, че Вашата добра майка или поне родителите ѝ са били от Южна Германия. Вашето произношение напомня баденския или вюртембергския диалект.“

„Със срам ще призная, че нямам никакви познания по географията на Вашето отечество – каза бащата на Елизабет малко смутен и съжалително сви рамене. – Зная само, че Германия е част от Съединените европейски щати и е между Северно море и Алпите. От майка ѝ, която пееше немски песни, зная още, че там има една голяма река – Рейн. Чувал съм я често да споменава града, отдето е родом баба ѝ, Карсру, Карлсру или нещо подобно.“

„Карлсруе! Виждате ли, това се схожда: Карлсруе е главният град на Баден и е близо до Рейн. Виждате, госпожице, че ние сме почти съотечественици. Фрайбург е също в Баден и той е моето родно място. Там от височините се вижда да лъщи в далечината големият Рейн, а живял съм и няколко години в Карлсруе – родното място на баба Ви.“

„Двойно сме зарадвани от Вашето гостуване, господин Баумгарт. Позволете ми да Ви наляя чашата. И тъй, моля! За Вашата сегашна и за нашата някогашна родина!“

Чашите на тримата тихо извъннаха.

„Утре трябва да ни покажете на картата всичко, господин Баумгарт. Също Ваймар и другите места на Гьоте. Така ще се почувствам по-близо до него.“

„С удоволствие, госпожице Хавторн. И аз споделям Вашето предпочитание към поета философ.“

„Не е ли чудно, че от големите човешки маси, които са живеели през течение на хилядолетия, само неколцина остават безсмъртни, въпреки всичко случило се след тях?“

„Да, госпожице Хавторн, има нещо велико в това безсмъртие. Тези малцина хора от големите културни епохи на китайците, евреите, халдеите, египтяните, гърците и римляните, арабите, от културата на грамадната славянска държава, която се издигна след упадъка на Европа, и от новата култура, която се развива в Индия – тези малцина хора, казвам, трябва да бъдат сравнени с планинските върхове. Само около петдесет имена се наброяват

и всички тези велики хора са равни, с еднакъв дух, макар и да са разделени един от друг с векове и хилядолетия. Единият планински връх е съставен от гранит, друг от диабаз, третият от базалт, всеки има своите особености, но въпреки това всички имат общо помежду си. Гьоте и Платон, разделени с две хилядолетия, са много по-близки един до друг, отколкото милиони техни съвременници. Ние, останалите, сме само пясък и чакъл в низината и сме щастливи, ако ни се падне да поживеем в сянката на тези върхове.“

Елизабет не отговори. Пред нея стоеше човек със съкрушителни, всепобеждаващи възгледи. Друг дух говореше тук, различен от студените делови хора, които посещаваха тази къща. Неговите изразителни очи, неговият дълбоко затрогващ глас подчиняват слушателя.

Хавторн прекъсна мълчанието.

„Преди няколко дни купих големия фотографически атлас на Международното географско дружество. Едно страшилище! Пет дебели тома, всеки от един квадратен метър! Той е в библиотеката. Всяка местност и всяка гора, всяко село и махала са отбелязани. По него утре ще можем да пътуваме из цяла Германия.“

„Само че с очи и пръсти, обаче и така ще бъде приятно.“

„Засега това е достатъчно, госпожице Хавторн, но аз се надявам, че един ден Вие и Вашият баща ще посетите моето отечество и тогава ще ми бъдете гости. Светът сега е станал толкова малък! Никога не съм мечтал, че тази вечер ще бъда на южния край на Африка в дома на директора на узамбаранитната фабрика, и тук ще намеря немска атмосфера и ще говоря по немски за немски работи и за Гьоте!“

„Да, господин Баумгарт, в това отношение Вие, европейците, сте привилегирани. Ние, в Африка, не познаваме подобно нещо, ние сме голяма държава, жители на голям континент. Нашият напредък и нашата сила се коренят в това, че ние не потискаме националните и расовите особености и затова на всички дарования в този континент се дава път на развитие, на дейност и процъфтяване. Потомците на някогашните холандски преселници дават отлични държавни деятели и добри земеделци, старите синове на Англия развиват техническия си мозък и търговска дееспособност. Кореняците от Северна Африка дават добри моряци и дипломати. Жителите на нилските земи дават отлични художници и лекари, от източните туземци излизат добри рудничари; областите Конго, Замбези и Сомалският полуостров ни

доставят незаменими земеделци и скотовъдци и всички живеят в сговор под бяло-черното знаме с бял кръст и червен полумесец, всички равноправни граждани в ръководене на държавните работи, стига само познания и лични способности да ги правят достойни за високи постове.“

„Сега и в Европа е така, макар че тук-там изпъкват стари съперничества. Европа е в особено положение, тя е стара земя на отделните държави, на прекомерно развитите национални чувства, които са бушували непрекъснато цели столетия и трябва да минат още няколко поколения, докато изчезнат последните следи от старите вражди. Голямото нещастие, което сега виси над Северното полукълбо, специално над Европа, ще допринесе за засилване на общочовешките чувства.“

„Утре ще четем във вестниците манифеста на вашия президент Базинцани и на 15 т.м. се открива сесията на Големия държавен Африкански съвет. Ще се вземат важни решения за спасение на Европа от глад.“

„Това е само временна помощ, господин Хавторн. Ледената епоха се набелязва сега в най-северните и най-южните части на земното кълбо, обаче ние не бива да забравяме, че леденото време ще обхване цялата земя, че температурата ще спадне и в близките до Екватора земи и реколтата ще намалее и тук.“

„Засага реколтата в екваторния полюс е увеличена поради засилените валежи и спадане на температурата през най-горещите летни месеци.“

„Така е, това е напълно естествена последица, обаче сега сме още в началото на ледената епоха и за бъдещите поколения картината ще бъде друга. Ако не намерим средства да си помогнем, културата на земните жители ще спадне до нивото на ловджийските народи, които са живели преди десетки хиляди години и скитосвали зад бягащите от студа животински стада, защото само те са им давали храна и облекло.“

„Не може човек да си представи как тази висока култура ще пропадне до най-ниското стъпало“, каза Елизабет и погледна уплашено немца в неговите сериозни ясни очи.

„За съжаление, това ще стане. Нашите надежди, че ще дойде някакво чудо да ни спаси, показват само колко недостатъчно разбираме положението си като частица от общата природа. Помислете само: Вселената според най-новите изследвания съдържа 250 милиона слънчеви системи – всяка като нашата. Нека предположим, че около всяко слънце има кръгло десет планети; следователно само във видимата част на всемира има два и поло-

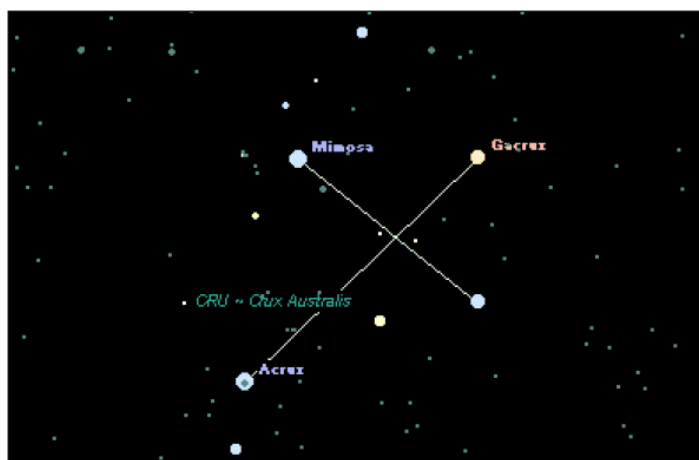
вина милиарди земи. Колко от тях са населени, ние не знаем, но сигурно е, че са милиони – това са ябълки, населени от бактерии. Колкото ние бихме се заинтересували, че в някаква голяма калифорнийска плантация с ябълки тук-там някоя ябълчна топка е погинала от мраз и нейните бактерии са измрели, толкова ще се нарушат и законите на вечното движение във всеобщата майка-природа, ако едно от нейните милиони населени земни кълба бъде връхлетено от заледяване.“

„Чувствам, че имате право, господин Баумгарт. Чувствам, че Вие вярно гледате на световните работи. Боже мой, колко сме дребни и колко е глупаво да се мислим за много важни на тази малка наша звезда!“

„Така е, госпожице Хавторн. И въпреки това, има може би средства да се помогне на човечеството! Сега е късно и не жалая тази вечер да Ви смущавам с мислите, които ме занимават; баща Ви може би ще Ви разкаже утре някои неща за моите планове.“

„С удоволствие, ако позволите! И нека, преди да се разделим за нощта, изпразним още една малка бутилка, господин Баумгарт!“

Елизабет стана. Тя знаеше, че баща ѝ обича да прекара последния час с гостите си при хубава пура и чаша вино. Тя помилва ръката на стария господин и му пожела лека нощ. Когато подаде ръката си на Баумгарт, погледна го в очите, които в този момент бяха отправени мечтателно в пространството. При раздялата и двамата бяха малко смутени.

Южен кръст⁵⁾

Един час след това немецът влезе в стаята си. Някои малки вещи бяха променени. Там, дето по-преди висеше една релефна карта от високото планинско плато, гледаше сега от черна рамка чудната глава на стария Гьоте, а на масата стоеше едно немско издание на „Фауст“.

Вън шумяха дърветата. Южният кръст блестеше между клоните. Йоханес Баумгарт погледна чуждите за един северняк звезди. Колко далеч е родината и колко близо е нейният велик дух! Ръката му погали кожената подвързия на старата пожълтяла книга. На първата страница стоеше избледнял надпис: „Ана Луиза Линднер, Карлсруе, 2 май 2931 год., за спомен от едно посещение във Ваймар“. Сигурно това е останало от бабата на Елизабет.

В това също време Елизабет Хавторн стоеше пред голямото огледало в стаята си и за пръв път в своя живот огледа най-внимателно лицето и цялата си фигура.

БЕЛЕЖКИ

1. Бюргел, Б. (1929). С ракетна граната към Месеца: борба с една ледена епоха в годината 3000 след Христа. София: Хемус. Оригиналното заглавие на книгата е „Der Stern von Afrika – Ein Roman aus dem Jahr 3000“ [Звездата на Африка – един роман от 3000 година] (1921 г.).
2. Бруно Бюргел [Bruno H. Bürgel] (1875 – 1948), астроном и писател. Освен „С ракетна граната към Месеца“, на български са издадени четири книги от серията: „Чудесни истории и приключения“ (1929 г.).
3. Илюстрация от книгата на Bryant (1907).
4. Wikimedia Commons.
5. Уикипедия.

ЛИТЕРАТУРА

- Btyant, W.W. (1907). *History of astronomy*. London: Methuen & Co.
- Czerneda, J.E. (2006). Science fiction and science literacy. *Science Teacher*, February, 38 – 42.
- Dubeck, L., Bruce, M.H., Schmuckler, J.S., Moshier, S.E. & Boss, J.E. (1990). Science fiction aids science teaching. *Physics Teacher*, 28, 316 – 318.
- Raham, R. (2004). *Teaching science fact with science fiction*. Santa Barbara: Libraries Unlimited.
- Toshev, B.V. (2014). Surface illiteracy – constructivism – misconceptions – historical sensitivity. *Chermistry*, 23, 9 – 17 [In Bulgarian].